

Dossier

Het dossier bestaat uit twee delen. In het eerste deel vergelijkt Bastiaan Vinkenburg (Berenschot) de rijksuitgaven aan kunst en cultuur sinds 2000. Hiermee biedt hij een schets van de ontwikkeling van de bestedingen en van de financiële randvoorwaarden van het huidige beleid. Voor het tweede deel van dit dossier selecteerde Jack van der Leden de belangrijkste beleidsplannen en beschouwingen die verschenen tijdens Paars I en II, respectievelijk het kabinet-Kok I (1994-1998) en -Kok II (1998-2002), ten tijde van de staatssecretarissen Aad Nuis en Rick van der Ploeg. De documenten zijn geordend per bewindvoerder, chronologisch en op alfabet. Alle documenten zijn beschikbaar in de bibliotheek van de Boekmanstichting, te raadplegen via www.boekman.nl.

Dossier cijfers

Trendbreuk in rijks- uitgaven kunst en cultuur

Bastiaan Vinkenburg

Dit artikel gaat over geld dat het rijk besteedt aan kunst en cultuur. Is dat veel? Ach, het betreft slechts een half procent van de totale uitgaven van het rijk, en dit bescheiden aandeel neemt sterk af. Het rijk gaf in 2010 ongeveer 1 miljard euro uit aan kunst en cultuur, bijna geheel opgebracht door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

Eerst wordt uitgewerkt waaraan deze 1 miljard euro werd besteed in 2010, het jaar waarin het kabinet-Rutte I werd beëdigd. Het cultuurbeleid van dat kabinet werd geformuleerd in 2011 en de bezuinigingen gingen in per 2013, bij de start van de nieuwe vierjarige cultuurnota-periode, kort na aanvang van het paarse kabinet-Rutte II. De financiële gevolgen van het cultuurbeleid van het vorige (tweede) paarse kabinet werden ook pas later zichtbaar, in 2001, bij de start van de cultuurnota 2001-2004. Om inzicht te geven in de financiële gevolgen van het cultuurbeleid van diverse kabinetten, worden de uitgaven van het rijk aan kunst en cultuur dan ook vergeleken in de jaren 2000, 2001, 2010 en 2013.

Uitgaven 2010 onder de loep

De Nederlandse professionele, gesubsidieerde sector kunst en cultuur heeft volgens onderzoek van Berenschot een omvang van ongeveer 5,25 miljard euro per jaar. Het rijk droeg daaraan in 2010 bijna 1 miljard euro bij, dat is 19 procent van alle inkomsten van de cultuursector, vrijwel geheel via het ministerie van OCW. In 2010 gaf de rijksoverheid in totaal 272 miljard euro uit, volgens de rijksbegroting 2010. Het ministerie van OCW kwam daarbij op de derde plaats met in totaal 36,5 miljard euro aan uitgaven, na het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW, 67 miljard euro) en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS, 64 miljard euro). OCW besteedde dit geld vooral aan onderwijs en wetenschap.

Kunst en cultuur neemt dus een zeer bescheiden plaats in de uitgaven van OCW in, met 991 miljoen euro in 2010. Dat geldt ook voor het mediabudget, goed voor 902 miljoen euro in 2010. In deze uitgaven aan media van OCW zit een klein deel voor kunst en cultuur, namelijk dat voor het Muziekcentrum van de Omroep (MCO, 31 miljoen euro in 2010), en het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid heeft ook een erfgoedfunctie. Ook enkele andere ministeries besteedden in 2010 geld aan kunst en cultuur, zoals het ministerie van Buitenlandse Zaken aan het Tropenmuseum en het Institut Néerlandais.

De uitgaven van het ministerie van OCW aan kunst en erfgoed staan in artikel 14 van de rijksbegroting. Nadere uitwerking van de manier waarop de uitgaven van OCW worden besteed, leert dat van de 991 miljoen euro in 2010, er 571 miljoen euro werd besteed aan subsidies van instellingen en kunstenaars, direct als basisinfrastructuur (BIS) en indirect via de publieke fondsen. De overige 422 miljoen euro kwam ten

goede aan onder meer monumentenzorg, archieven, museale huisvesting, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), het bestuursdepartement en een aantal programma's, waaronder Beelden voor de Toekomst.

In het cultuurbeleid van het kabinet-Rutte I werd nadrukkelijk gesproken over bezuinigingen op kunstsubsidies. Erfgoed zou van de regerings- en gedoogpartijen meer buiten schot mogen blijven. Het is in dat kader interessant om de verdeling tussen kunsten en erfgoed in de uitgaven van OCW nader te bekijken. OCW besteedde in 2010 45 procent aan kunsten (449 miljoen euro), waaronder de podiumkunsten, beeldende kunsten, film, vormgeving, architectuur, amateurkunst en cultuurparticipatie vallen. OCW besteedde 35 procent aan erfgoed en cultuurbeheer (342 miljoen euro), waaronder de musea, (archeologische) monumenten en archieven vallen. Verder besteedde OCW 11 procent aan letteren en bibliotheken (112 miljoen euro). Daarbij moet worden opgemerkt dat vrijwel alle lokale bibliotheken door gemeenten worden gefinancierd. Ten slotte ging 9 procent (88 miljoen euro) van de bestedingen van OCW in 2010 naar de RCE, het Nationaal Archief (NA), het Instituut Collectie Nederland (ICN) en het bestuursdepartement.

Uitgaven 2000 onder de loep

In 2000 eindigde de cultuurnotaperiode 1997-2000 *Pantser of ruggengraat*, waarin het cultuurbeleid van de laatste jaren van het eerste paarse kabinet werd uitgevoerd, evenals dat van de beginjaren van het tweede paarse kabinet. De totale bestedingen van OCW aan kunst en cultuur waren toen 592 miljoen euro. Dat is 400 miljoen euro minder dan in 2010. Dat lijkt een enorm verschil, maar dat valt in feite mee, of eigenlijk tegen. Er moet immers rekening worden gehouden met de inflatie, die in 2010 ten opzichte van 2000 22 procent is (op basis van de consumentenprijsindex volgens het CBS). Maar vooral de apparaats- en overige kosten waren veel lager, omdat de rijksdiensten die nu van OCW geld krijgen, in 2000 nog niet onder deze begroting vielen.

OCW besteedde in 2000 255 miljoen euro aan

kunsten (43 procent, vergelijkbaar aandeel) en maar liefst 285 miljoen euro aan erfgoed en cultuurbeheer (48 procent), dat is, rekening houdend met inflatie, evenveel als in 2010. OCW besteedde in 2000 39 miljoen euro (7 procent) aan letteren en bibliotheken. Ten slotte ging 2 procent (15 miljoen euro) naar overige bestedingen, maar dus zonder de kosten voor (de voorgangers van) RCE, NA en ICN.

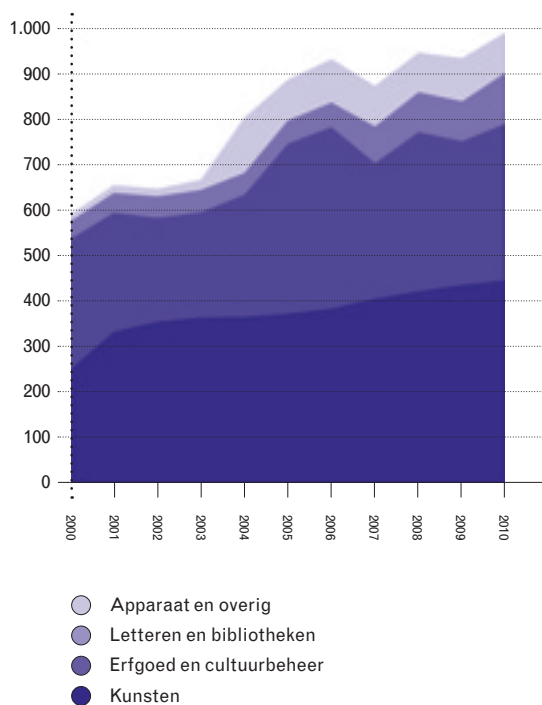
In 2001, bij het ingaan van de cultuurnotaperiode 2001-2004 *Cultuur als confrontatie*, dus halverwege de regeerperiode van het tweede paarse kabinet, is een toename van de bestedingen van OCW te zien, sterker dan de inflatie. De bestedingen werden ook anders verdeeld. Er ging aanzienlijk meer naar kunsten, namelijk 337 miljoen euro (51 procent), met een sterke groei voor vooral podiumkunsten en relatief gezien ook beeldende kunsten. Erfgoed en cultuurbeheer bleven achter met 260 miljoen euro (40 procent). Letteren en bibliotheken kregen 43 miljoen euro (7 procent) en er waren net iets meer overige bestedingen (17 miljoen euro, 3 procent), nog zonder de kosten voor RCE, NA en ICN. Die laatste kosten kwamen pas vanaf 2004 op de OCW-begroting te staan, toen voor 95 miljoen euro extra. De kosten daarvoor zijn sindsdien op de begroting gebleven, zonder verder te stijgen.

Ontwikkeling van 2000 tot en met 2010

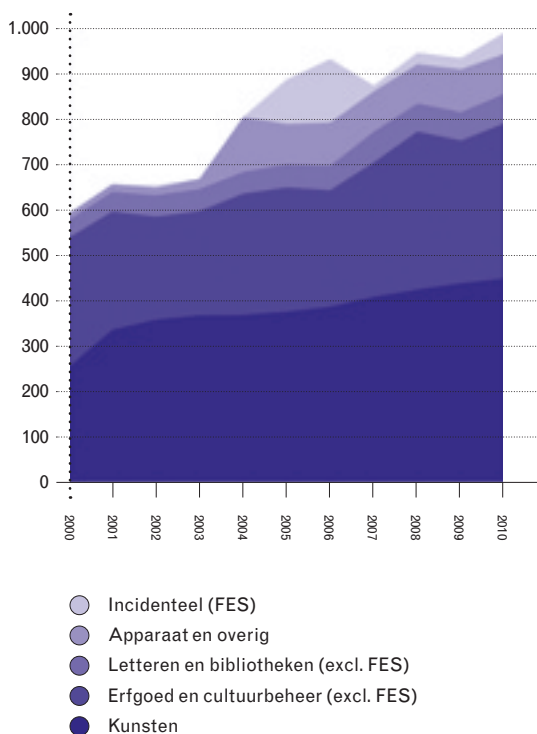
Een grote sprong in de uitgaven aan kunsten is in de jaren na 2001 niet meer voorgekomen. De groei aan uitgaven voor kunsten bleef sindsdien zelfs achter bij de inflatie. De andere posten zijn harder gestegen, soms vanwege incidentele regelingen. De meeste uitgaven die OCW doet hebben een structureel karakter en worden vastgelegd via de vierjaarlijkse Cultuurnota. Er zijn echter enkele bestedingen met een meer incidenteel karakter, die mogelijk zijn gemaakt doordat het rijk in enkele jaren een deel van de aardgasbaten via het Fonds Economische Structuurversterking (FES-gelden) heeft geïnvesteerd in kunst en cultuur. Dit betrof in 2005 en 2006 respectievelijk 98 miljoen euro en 140 miljoen euro voor restauratieachterstanden bij monumenten (via de regeling Kanjermonumenten), binnen het budget

van erfgoed en cultuurbeheer. Vanaf 2007 is een oplopend bedrag binnen letteren en bibliotheken besteed aan het programma Beelden voor de Toekomst, ten behoeve van digitaliseringsprojecten. In 2010 was dit uiteindelijk 47 miljoen euro, waarna dit programma is gestopt. De ontwikkeling van 2000 tot 2010 inclusief incidentele bestedingen ziet er als volgt uit:

Als deze incidentele uitgaven vanuit FES-gelden buiten beschouwing worden gelaten, dan is de ontwikkeling van de structurele uitgaven van OCW aan kunst en cultuur behoorlijk stabiel te noemen. Daarbij wordt de sprong in apparaat en overig verklaard door de toevoeging van de rijksdiensten aan deze begroting per 2004. De totale bestedingen van OCW volgen in de jaren 2000 tot en met 2008 ongeveer de inflatie, om daarna in 2009 licht te dalen en in 2010 op het niveau van 2008 te eindigen. Als de incidentele gelden apart worden gezet, ziet de ontwikkeling er als volgt uit:

Figuur 1: Ontwikkeling van de rijksuitgaven aan kunst en cultuur, 2000-2010, inclusief incidentele bestedingen

Figuur 2: Ontwikkeling van de rijksuitgaven aan kunst en cultuur, 2000-2010, exclusief incidentele bestedingen

Trendbreuk sinds 2011

In 2011 presenteerde het kabinet-Rutte I de bezuinigingen op kunst en cultuur. Deze zouden in eerste instantie ingaan per 2014, maar na overleg met onder andere de G4 is besloten om de vierjarige systematiek aan te houden en de bezuinigingen te laten ingaan per 2013. Wel is in 2013 en 2014 incidenteel geld gereserveerd voor frictiekosten als gevolg van de reorganisaties en liquidaties van structureel gesubsidieerde instellingen. Het kabinet heeft besloten tot een bezuiniging op de uitgaven in artikel 14 van 200 miljoen euro ten opzichte van de

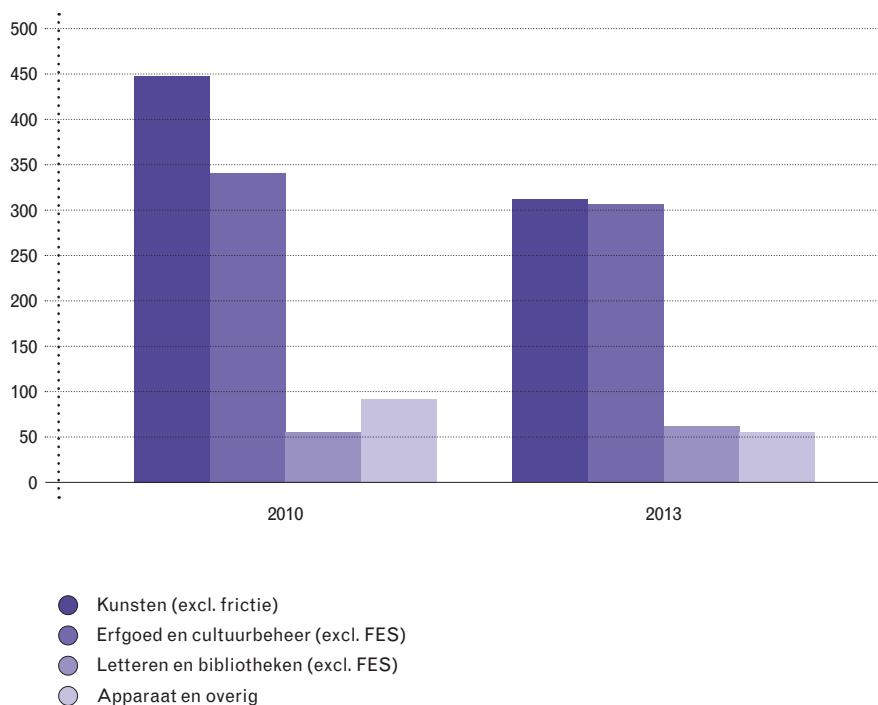
structurele bestedingen in 2010. Dit bedrag is verdeeld in een korting van 127 miljoen euro op subsidies, en een beperking van 65 miljoen euro voor uitgaven op veel overige posten, zoals museale huisvesting en diverse programma's en regelingen. Ook de kosten voor het bestuursdepartement vallen nu niet meer onder dit begrotingsartikel. Verder is het programma Beelden voor de Toekomst afgelopen, waardoor deze incidentele uitgaven wegvielen, in 2010 nog goed voor 47 miljoen euro. In onderstaande tabel zijn de uitgaven in 2010 en 2013 met elkaar vergeleken, op basis van de rijksbegroting 2012.

miljoen euro	2010	2013	verschil
Totale uitgaven	991	846	-15%
Incidenteel: reservering frictiekosten		-100	
Structurele uitgaven kunst en cultuur	991	746	-24%
Cultuursubsidies (Basisinfrastructuur)	571	437	-22%
Kunsten – subsidies, incl. publieke cultuurfondsen	390	263	-33%
Erfgoed en cultuurbeheer – subsidies incl. publieke cultuurfondsen	155	147	-5%
Letteren en bibliotheken – subsidies incl. publieke cultuurfondsen	26	27	4%
Anders dan cultuursubsidies	421	309	-27%
Monumenten	110	104	-5%
Archieven incl. Nationaal Archief	49	45	-8%
Beelden voor de Toekomst	47	0	-100%
Musea – huisvesting en anders	45	22	-51%
Overige kunsten	59	55	-7%
Overige erfgoed en cultuurbeheer	6	14	133%
Overige letteren en bibliotheken	42	31	-26%
RCE	53	37	-30%
Bestuursdepartement	10	0	-100%

Tabel 1: Rijksuitgaven kunst en cultuur 2010 versus 2013
(artikel 14 rijksbegroting)

Onderstaande grafiek laat zien hoe de uitgaven per sector worden beperkt als gevolg van de bezuinigingen van het kabinet-Rutte I. In tabel 1 valt op dat op de subsidies voor kunsten 33 procent wordt bezuinigd, op de subsidies voor erfgoed 5 procent en op de subsidies voor letteren en bibliotheken niets, maar wel op de overige bestedingen aan letteren en bibliotheken. Overigens is in de rijksbegroting 2012 7 miljoen euro voor Eye Filmmuseum opgenomen (onder Overige erfgoed). Met die toevoeging is de bezuiniging op erfgoed zelfs beperkt tot 1 procent.

De trendbreuk door het kabinetsbeleid van Rutte I tekent zich scherp af. Het bedrag dat in de rijksbegroting staat opgenomen voor 2015 voor kunst en cultuur is 740 miljoen euro, met dus nog een lichte teruggang ten opzichte van 2013 als de incidentele frictiekosten buiten beschouwing blijven. De totale ontwikkeling van 2000 tot en met 2015 (op basis van de uitgaven tot en met 2011 en de rijksbegrotingen vanaf 2012) ziet er als volgt uit, waarbij voor 2013 en 2014 de reservering voor frictiekosten als incidentele uitgaven is benoemd:

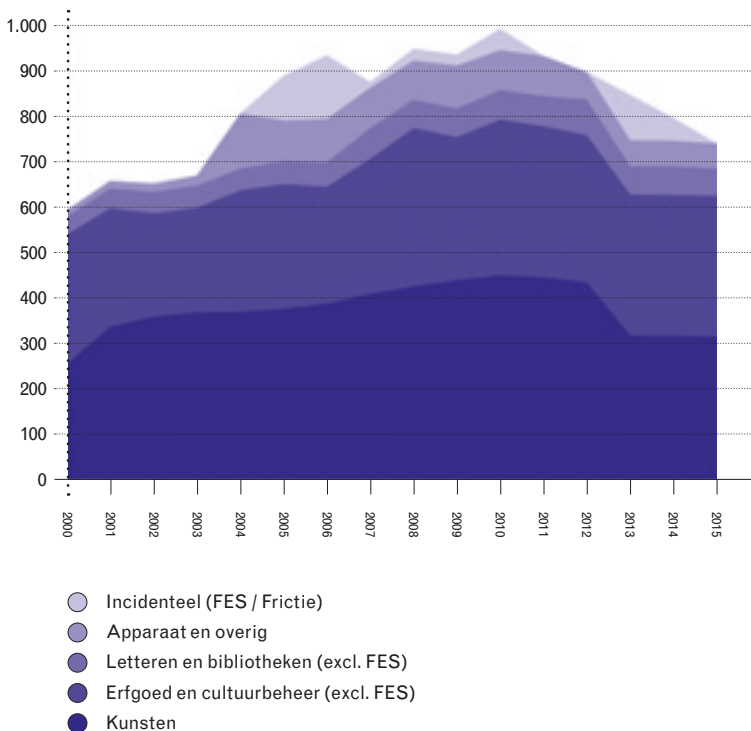

Grafiek 1: Verminderde uitgaven per sector in het paarse kabinet-Rutte II, als gevolg van de bezuinigingen van kabinet-Rutte I

Bastiaan Vinkenburg

is adviseur en onderzoeker
voor de kunst- en cultuursector
bij Berenschot

De uitgaven zijn per 2015 dus in absolute cijfers lager begroot dan die in de jaren 2004 t/m 2010. Rekening houdend met een inflatie van 30 procent over 15 jaar is de besteding van het rijk aan kunst en cultuur in 2015 meer dan 5 procent lager begroot dan deze in 2000 was. Het aandeel voor kunst en cultuur in de totale rijksuitgaven zal daarbij zijn gedaald van 0,6 procent tot ongeveer 0,4 procent, tenzij het kabinet-Rutte II met een nieuw cultuurbeleid en andere bestedingen komt.

Figuur 3: *Ontwikkeling van de rijksuitgaven aan kunst en cultuur, 2000-2015, exclusief incidentele bestedingen*

Dossier documenten

Paars cultuurbeleid

Jack van der Leden

Cultuurbeleid tijdens Paars I (1994-1998) – Aad Nuis

Beleidsnota's

Nuis, A. (1995)

Uitgangspunten voor cultuurbeleid: pantser of ruggengraat.

Den Haag: SDU, 27 p.

Volgens de uiteenzetting van de uitgangspunten voor de cultuurnotaperiode 1997-2000 leidt cultureel bewustzijn tot een stevige ruggengraat en open zelfbewustzijn. Cultuur moet geen pantser zijn, maar als een ruggengraat. Nuis houdt een pleidooi voor Nederland als vrijhaven. Uit een multiculturele samenleving moet een interculturele gemeenschap kunnen groeien. Nuis onderstreept verder het belang van kwaliteit en benadrukt jongeren en cultuur als centraal thema. Zie ook de documentatiemap met artikelen uit dag- en weekbladen, signatuur: D97-012.

Nuis, A. (1996)

Cultuurnota 1997-2000: pantser of ruggengraat.

Den Haag: SDU, 144 p.

Nuis plaatst accenten op cultuur-educatie (met name gericht op basis- en voortgezet onderwijs), cultuurbehoud (voortzetting Deltaplan voor het cultuurbehoud) en internationale profilering. Zie ook de documentatiemap met artikelen uit dag- en weekbladen, signatuur: D97-014.

Nuis, A. en T. Netelenbos (1996)

Cultuur en school.

Den Haag: SDU, 43 p.

De bewindslieden Nuis en Netelen-

bos (Onderwijs) wilden met deze notitie het draagvlak voor cultuur-educatie in het onderwijs versterken. De notitie, bedoeld voor het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs en culturele instellingen, richt zich op drie terreinen: de onderwijsinhoud, het klimaat van de school en de oriëntatie op de omgeving.

Nuis, A. (et al.) (1996)

De architectuur van de ruimte: nota over het architectuurbeleid 1997-2000.

Den Haag: SDU, 64 p.

Beleidsaccenten zijn: verbreding van de aandacht naar de hogere schaalniveaus van stedenbouw, landschapsarchitectuur en infrastructuur. De rollen die de rijksoverheid daarbij kan spelen, zijn: directe bemoeienis (opdrachtgeverschap, verdere verbreding van het rijksbeleid), het faciliteren van het lokale bestuur en het stimuleren van private partijen.

Nuis, A. en M. Patijn (1997)

Intensivering buitenlands cultuurbeleid.

Den Haag: SDU, 5 p.

Begin 1996 heeft het Kabinet uit de zgn. homogene groep voor internationale samenwerking (HGIS) een jaarlijks bedrag van zes miljoen gulden vrijgemaakt voor het buitenlands cultureel beleid voor de periode 1997 tot en met 1999. In deze notitie schrijven de staatssecretarissen Nuis en Patijn (Buitenlandse Zaken) dat de fondsen, overkoepelende instellingen en ambassades meer armslag krijgen om het beeld van Nederland als internationale culturele vrijhaven te versterken.

Beschouwingen en reacties

Documentatiemap (1994)

Documentatiemap Aad Nuis.

Signatuur bibliotheek: D96-014

Literator-politicoloog Aad Nuis wil het integrale cultuurbeleid inzetten om bij te dragen aan het besef van nationale identiteit vanwege de cohesie en solidariteit in een multiculturele samenleving. Hij hecht belang aan marktwerking, publieksbereik en pluriformiteit. Met een 7-procentnorm wil hij orkesten verplichten om Nederlands repertoire op te nemen. Diverse artikelen uit dag- en weekbladen, waaronder interviews.

Ackermans, M. en J. Westerhof (1995)

'De race tussen commercieel en publiek is nog niet gelopen'.

In: *de Volkskrant*, 16 oktober.

Interview met staatssecretaris Aad Nuis over het mediabeleid. Hij pleit voor versterking van de publieke omroep naast de commerciële omroep door samenhang en professionalisering.

Blok, C. (1995)

'Uitgangspunten voor cultuurbeleid: de brave cultuurconsument van vader Nuis'.

In: *Notes*, jrg. 10, nr. 9, 32-33.

Nuis schrijft in goed leesbaar Nederlands in plaats van het gebruikelijke ambtelijke proza en hij doet zijn best om het cultuurbeleid als één samenhangend geheel te presenteren. Op Nuis' cultuurfilosofische beschouwingen in zijn uitgangspuntennotitie valt weinig af te dingen, met name omdat ze zo braaf zijn. Maar een uitwerking van het marktdenken ontbreekt. Ook H.M. van den Brink

beschrijft dit in het artikel 'Voor Nuis telt alleen de kunst die zich op de markt bewijst' in *de Volkskrant* van 21 september 1996. In de uitgangspuntennotitie staan de uitgangspunten centraal, maar ontbreken de doelstellingen. De auteur constateert dat marktwerking niet slechts als nuttig instrument maar als heilig doel wordt gezien. (zie p.101)

Documentatiemap (1995)
Documentatiemap Nederlands internationaal cultuurbeleid: Boekmandebat 9 oktober 1995.
Signatuur bibliotheek: D96-008
Op 9 oktober 1995 debatteerden de fractievoorzitters van de paarse coalitie, Frits Bolkestein, Jacques Wallage en Gerrit Jan Wolffensperger, op uitnodiging van de Boekmanstichting over het Nederlands internationaal cultuurbeleid, in Frascati, Amsterdam. Diverse artikelen uit dag- en weekbladen. Naar aanleiding van het debat zetten staatssecretarissen Aad Nuis en Michiel Patijn (Buitenlandse Zaken) hun voornemens ten aanzien van Nederlands buitenlands cultuurbeleid uiteen, in 'Internationale culturele betrekkingen: klein beleidsterrein met grote droom', in *Boekmancahier*, jrg. 8, nr. 27, 65-68.

Benko, A. (1996)
'Ik kan mij niet heugen dat in de Kamer enig debat over architectuur zich heeft afgespeeld: twee jaar paars bouwbeleid'.
In: *BladNA*, jrg. 3, nr. 9, 12-13.
Van enige aandacht voor architectuur in de Tweede Kamer is geen sprake. Meninge van de woordvoerders architectuur van de vier grote partijen Pieter Hofstra (VVD), Adri Duivesteyn (PvdA), Pieter-Jan Biesheuvel (CDA) en Hans Jeekel (D66).

Blokland, H.T. (1996)
'Het pantser van de culturele elite en de ruggengraat van Nuis'.
In: *Staatscourant*, 24 oktober.
Pogingen om de kloof tussen kunstwereld en samenleving te verkleinen, lopen dood op het pantser van een behoudzuchtige culturele elite. Van de staatssecretaris lijkt meer ruggengraat geboden om dit pantser te doorboren.

Hermans, L. (1996)
'Drie nota's, één lijn: overdenking bij het verschijnen van de Cultuurnota 1997-2000'.
In: *Vakblad management kunst en cultuur*, jrg. 2, nr. 3, 13-15.
In de verschillende cultuurnota's van Aad Nuis wordt ingezet op kunst en cultuur als sociaal bindmiddel, op cultuurspreiding en -overdracht.

Hoogen, Q. van den en R. de Vries (1996)
Kunsten volgens Paars: meningen over en visies op kunstbeleid: symposiumbundel.
Groningen: Passage, 80 p.
Signatuur bibliotheek: 96-618
Weergave van de lezingen en verslag van de discussies tijdens het symposium *Kunsten volgens Paars*, georganiseerd door de gemeente Groningen en de studie Kunst en kunstbeleid van de Rijksuniversiteit Groningen op 20 en 21 september in Groningen. Kunstenaars, wetenschappers, beleidsvoorbereiders en bestuurders geven hun mening over het kabinetsbeleid, doen aanbevelingen voor de uitwerking en voorstellen voor het kunstbeleid na 2000. Zie ook het verslag door G. Severein (1997) in *Boekmancahier*, jrg. 9, nr. 31, 93-96.

Winsemius, A. (1996)
'Pantser, geen ruggengraat: over de uitgangspuntennota voor het cultuurbeleid'.
In: *Boekmancahier*, jrg. 8, nr. 28, 214-218.
Tegen de verwachtingen in leidde de cultuurnota van Aad Nuis niet tot een levendig cultuurpolitiek debat. De Tweede Kamer heeft de eigen speelruimte verkleind door zich reeds in een eerder stadium dan gebruikelijk bij de kunstplannen te committeren aan de voorstellen van de staatssecretaris.

Nicolaï, A. (1997)
'Naar een liberale cultuurpolitiek: VVD moet cultuurpolitiek centralere plaats geven'.
In: *Liberaal reveil*, jrg. 38, nr. 1, 21-27.
De VVD kan het zich niet permitteren cultuurpolitiek in de periferie te plaatsen. Cultuurpolitiek kan juist een derde weg bieden tussen vrijblijvendheid en paternalisme. Hij moet een centrale plaats in de liberale politiek hebben.

Zijthoff, R. ten (1997)
'Is Paars de kleur van de cultuurcrisis? De dreigende inpoldering van het kunstbeleid'.
In: *Brabant cultureel*, jrg. 46, nr. 8, 18-20.
Het Nederlandse kunst- en cultuurklimaat wordt steeds verder in een sfeer van spektakel en horecagezelligheid geduwd.

Bardoel, J. (1998)
'Paars moet publieke omroep serieus nemen'.
In: *NRC Handelsblad*, 29 juli.
De politiek zou niet langer een dubbelhartig beleid moeten voeren, waarbij omroepen zowel onderling moeten samenwerken als zich afzonderlijk moeten profileren ten opzichte van hun leden.

Breedveld, W. (1998)

'Aad Nuis: "Nu het pantser is afgelegd kan de publieke omroep groeien"'.
In: *Trouw*, 30 mei.

Paradoxaal genoeg heeft Aad Nuis zich ingezet voor het behoud van de verzuilde publieke omroep. Interview met de staatssecretaris.

Cate, F. ten (1998)

'Monumentenzorgers, sluit de rijen!' In: *Binnenlands bestuur*, jrg. 19, nr. 6, 16-17.

Aad Nuis pleit voor eenstemmigheid met betrekking tot de noodzaak om in de volgende kabinetsperiode meer geld uit te trekken voor de monumentenzorg.

Nuis, A. (1998)

'Nuis: "Vaste prijs verdwijnt niet"'. In: *Boekblad*, jrg. 165, nr. 21, 8.

Vlak voor de behandeling van de vaste boekenprijs in de Europese Commissie kondigt Aad Nuis aan dat hij zich sterk maakt voor handhaving van de prijsafpraak. Lees ook 'Nuis op bres voor grensoverschrijdende vaste boekenprijs' door B. Koopman in *Het Financieele Dagblad* van 15 en 17 maart van 1997, over de vaste boekenprijs in relatie tot de Europese eenwording.

Schuijt, G. (1998)

'Reorganisatie publieke omroep binnen kleine marges'.

In: *Mediaforum*, jrg. 9, nr. 4, 63-66.

Staatssecretaris Nuis probeert het omroepbestel ingrijpend te wijzigen. Vooral de verzuilde omroepverenigingen staan een moderne en geliberaliseerde omroep in de weg.

Cultuurbeleid tijdens Paars II (1998-2002) – Rick van der Ploeg

Beleidsnota's

Ploeg, R. van der (1998)

Cultuur als confrontatie: uitgangspunten voor het cultuurbeleid 2001-2004.

Zoetermeer: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 79 p.

In de uitgangspuntennotitie staan verbreding van zowel het aanbod (vooral voor jongeren) als het publiek (meer allochtonen) centraal. Staatssecretaris Van der Ploeg benadrukt het belang van culturele diversiteit en heeft aandacht voor nieuwe media.

Cultuur (1999)

Cultuur en school: vervolgnitie.

Zoetermeer: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 26 p.

Terugblik op de resultaten van de eerste twee jaar van het project Cultuur en School. Suggesties voor de verankering in de cultuurnota 2001-2004.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (et al.) (1999)

Nota Belvedere: beleidsnota over de relatie cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting.

Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 73 p. Pleidooi voor koppeling tussen de cultuurhistorische kwaliteiten en de toekomstige ruimtelijke inrichting van Nederland, bedoeld als aanvulling op het bestaande sectorale beleid.

Ploeg, R. van der (1999)

Cultuur als confrontatie: een ondernemende cultuur.

Zoetermeer: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 35 p. Staatssecretaris Rick van der Ploeg formuleert het idee van cultureel ondernemerschap om het cultuurbeleid een nieuwe impuls te geven in een tijd waarin de 24-uurs-economie van de informatiemaatschappij de dienst uitmaakt. Cultureel ondernemerschap moet zo veel mogelijk kunstzinnig, artistiek-cultureel, zakelijk en maatschappelijk rendement halen uit culturele voorzieningen.

Ploeg, R. van der (1999)

Ruim baan voor culturele diversiteit.

Zoetermeer: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 22 p.

Staatssecretaris van cultuur Rick van der Ploeg pleit voor verbetering van de culturele infrastructuur, zodat de verschillende cultuuruitingen tot bloei kunnen komen en met elkaar worden geconfronteerd. Hij wil voorkomen dat cultuurbeleid een vorm van integratiebeleid wordt. Er moest juist ruimte zijn voor de eigenheid van andere culturen, waarbij vele (sub)culturen een confrontatie met elkaar aangaan. Hij beoogt meer kansen voor allochtone kunstmakers en grotere toegankelijkheid van het reguliere circuit voor allochtoon publiek. Met de 3-procentmaatregel wil Van der Ploeg instellingen dwingen budget te reserveren voor nieuwe publieksgroepen, jongeren en allochtonen.

Ploeg, R. van der en D.A. Benschop (1999)

Cultuur als confrontatie: uitgangspunten internationaal cultuurbeleid 2001-2004.

Zoetermeer: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 14 p.

Het is een gemeenschappelijk belang dat de Nederlandse culturele aanwezigheid in het buitenland nog beter zichtbaar en herkenbaar wordt. Het gaat daarbij vooral om kunstenaars of cultuuruitingen waar internationaal vraag naar is en waarvoor een groot, jong en divers publiek enthousiast is.

Patijn, W. (et al.) (2000)

Ontwerpen aan Nederland: architectuurbeleid 2001-2004.

Den Haag: SDU, 141 p.

Beschrijving van negen projecten, die door hun verscheidenheid een voorbeeldfunctie moeten gaan vervullen voor tal van ruimtelijke en architectonische opgaven waarvoor Nederland zich gesteld zal zien de komende jaren. De projecten zijn onder andere het nieuwe Rijksmuseum en de nieuwbouw voor de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg (RDMZ). Zie ook de documentatiemap met artikelen uit dag- en weekbladen, signatuur: D01-004.

Ploeg, R. van der (2000)

Cultuur als confrontatie: cultuurnota 2001-2004.

Zoetermeer: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 102 p.

Overzicht van de gevraagde en toegekende subsidies voor kunstorganisaties, per sector, voor de periode 2001-2004. Onderdeel van de cultuurnota is het Actieplan Cultuurbereik, een samenwerkingsverband

tussen Interprovinciaal Overleg (IPO), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en OCenW. Het Actieplan bestaat uit drie onderdelen: Cultuurbereik, Geldstroom beeldende kunst en vormgeving en Cultuur en school.

Ploeg, R. van der (2000)

Cultuur als confrontatie: vermogen om te laten zien: beleidsvisie op het cultureel rendement van de Collectie Nederland.

Zoetermeer: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 32 p.

Beleidsvisie van de staatssecretaris van cultuur Van der Ploeg op de toegankelijkheid en het gebruik van de Collectie Nederland. Pleidooi voor nieuwe presentatieplekken; vergroten van de zichtbaarheid van hedendaagse kunst, gastcuratoren; instellen van commissie die adviseert over verbeteren van publieksbereik van hedendaagse kunst; integrale aankoopregeling; ontwikkelen van Netwijzer cultuur; leidraad voor selecteren en afstoten; bevorderen van bruikleenverkeer.

Ploeg, R. van der (2002)

Beleidsbrief eCultuur.

Zoetermeer: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, 39 p.

De beleidsbrief over het beleid en de investeringen in eCultuur richt zich op het artistieke gebruik van digitale media en de creatieve inbreng van kunstenaars en vormgevers bij de ontwikkeling ervan, de digitale ontsluiting van museale collecties en archieven, de rol van bibliotheken voor de ontsluiting van digitale informatie, internetactiviteiten van de publieke omroep, digitalisering van het productieproces van audiovisuele media en

interactieve breedbandige toepassingen.

Beschouwingen en reacties

Dales, G. (1998)

'Publieke omroep moet blijven zoals hij is'.

In: *NRC Handelsblad*, 6 augustus. Het tweede Paarse kabinet moet niet aan de publieke omroep tornen. Juist nu de commerciële omroepen moeilijke tijden beleven moet de positie van de publieke omroep niet verzwakt worden door aan het aantal televisienetten of radiozenders te sleutelen.

Documentatiemap (1998)

Documentatiemap Rick van der Ploeg.

Signatuur bibliotheek: D98-010

Van der Ploeg ziet geen wezenlijke tegenstelling tussen economie en cultuur, want beide gaan over waarde. Hij wil een omslag van een aristocratische cultuur naar een 'democracy of culture', met plaats voor vernieuwende kunstuitingen van jongeren en allochtonen. Zijn aandacht voor het maatschappelijke bereik van gesubsidieerde cultuur zien sommigen als een bedreiging van de autonomie van de cultuur. Diverse artikelen uit dag- en weekbladen.

Ploeg, R. van der (1998)

'The State of the Union.'

In: *Nederlands-Vlaamse theaterfestival: terugblik 1998*, 21-23.

Signatuur bibliotheek: 03-186

In de rede waarmee jaarlijks het Theaterfestival wordt geopend, zet Van der Ploeg uiteen dat er naar zijn mening een oneigenlijke

Unieke bibliotheek in hartje Amsterdam

Boekmanstichting

- Ruim 65.000 titels over kunst- en cultuurbeleid
- Voor online catalogus, studiefaciliteiten, tarieven en openingstijden zie **www.boekman.nl**
- Herengracht 415, Amsterdam

scheiding bestaat tussen gesubsidieerde kunsten en kunsten die op commerciële basis worden geëxploiteerd. Juist op de markt liggen kansen om een groter publiek te bereiken en zo kunst toegankelijk te maken. Marktwerking, of cultureel ondernemerschap, controle van raden en commissies, aanpassing van het subsidiestelsel, aandacht voor kunsteducatie en jongeren- en minderhedenbeleid staan hoog op zijn agenda. Zie voor reacties uit de wereld van toneel, ballet en muziektheater op de speech: Zonneveld, L. (1998) 'Ruige jaren voor de podiumkunsten'. In: *Theatermaker*, jrg. 2, nr. 7, 24-26 en Ende, J. van der (et al.) (1998) 'Dans je de hele nacht met mij: dossier Van der Ploeg'. In: *Theatermaker*, jrg. 2, nr. 8, 21-35.

Alberts, J. (1999)
 "'Ik ben dol op spelletjes": PvdA-staatssecretaris Rick van der Ploeg over de toekomst van de publieke omroep'.
 In: *NRC Handelsblad*, 20 februari. Interview met staatssecretaris Van der Ploeg over de publieke omroep. De oude omroepverenigingen moeten hun bestaansrecht bewijzen.

Drosterij, G. (1999)
 'Politieke hoogmoed in het Nederlands kunstbeleid: over de precare verhouding tussen paternalisme en autonomie'.
 In: *Boekmancahier*, jrg. 10, nr. 42, 395-407.
 Door het geven van politieke richtlijnen over hoe de relatie tussen kunst en publiek eruit moet zien, onder andere in de nota *Cultureel ondernemerschap*, maakt staatssecretaris Van der Ploeg zich schuldig aan een ongewenste vorm van paternalisme. De kunst wordt voor de taak gesteld te legitimeren

waarom ze voor subsidie in aanmerking komt, een taak die eigenlijk de staat toebehoort. Zie ook Eberson, H. en G. Drosterij (1999) 'Van der Ploeg verwacht de rol van kunst en staat: de staatssecretaris draait de zaken om, niet de staat bepaalt het kunstenaarsaanbod, maar de kunst', in *de Volkskrant*, 19 augustus. Auteurs pleiten voor burgerinitiatieven door de overheid.

Jong, A. de en P. van de Velde (1999)
 'Rick van der Ploeg: "Ik ben geen vrouwenverslinder": het interview: econoom brengt als staatssecretaris van Cultuur leven in kunstbrouwerij'.
 In: *De Telegraaf*, 10 juli. Interview met de staatssecretaris van cultuur, een jaar na zijn benoeming. Kunst moet voor iedereen toegankelijk zijn, legt hij uit. Daarom moet je er juist geen hek omheen plaatsen. Door kunst te koppelen aan eigentijdse thema's breng je het dichterbij de mensen.

Korteweg, A. (1999)
 'Kunstcijfers bedreigen de kunsten'.
 In: *de Volkskrant*, 3 november. Van der Ploeg pleit voor een radicale economisering van de kunsten en is daarmee de eerste bewindsman op cultuur die niet de kunst, maar de consument centraal stelt. Aldus Korteweg. Hij vreest voor de autonomie van de kunstenaar.

Landman, J. (1999)
 'Het gesprek met Rick van der Ploeg: culturen moeten botsen'.
 In: *Bijeen*, jrg. 32, nr. 8, 6-9. Signatuur bibliotheek: M00-170
 De nota *Ruim baan voor culturele diversiteit* levert Van der Ploeg de beschuldiging van culturele apartheidspolitiek op. Hij legt in een interview uit dat het gesubsidieerde kunstenaarsaanbod hoofdzakelijk hoog-

opgeleide mensen bereikt maar geen aansluiting vindt bij culturele minderheden. Maar het ongesubsidieerde cultuuraanbod wel. Tijd voor verandering, aldus de staatssecretaris.

Maris, C.W. (1999)
 'De derde weg in het cultuurbeleid: over de cultuurnota van Van der Ploeg'.
 In: *Filosofie & praktijk*, nr. 3, 127-147.
 Signatuur bibliotheek: M00-092
 Volgens staatssecretaris Van der Ploeg functioneert de kunstwereld te veel als een autonome praktijk en heeft ze een te elitair karakter. Maar volgens de auteur is legitimatie van kunstsubsidies op grond van het indirecte maatschappelijk nut van autonome kunst beter dan Van der Ploegs politiek van directe vermaatschappelijking van de kunstwereld. Want alleen interne kwaliteitscriteria zijn van belang.

Nicolaï, A. (1999)
 'Het cultuurbeleid hinkt op twee gedachten: socialisme versus liberalisme'.
 In: *Openbaar bestuur*, jrg. 9, nr. 12, 7-10.
 Signatuur bibliotheek: M00-258
 Op grond van de beleidsnota's *Ruim baan voor culturele diversiteit* en *Cultuur als confrontatie: uitgangspunten voor het cultuurbeleid 2001-2004* van staatssecretaris Rick van der Ploeg constateert Tweede Kamerlid A. Nicolaï zowel een sociaaldemocratische lijn als een liberale lijn.

Ploeg, R. van der (1999)
 'Privatisering vereist "derde sector": het belang van non-profitorganisaties en cultureel ondernemerschap'.

In: *Boekmancahier*, jrg. 11, nr. 39, 38-44.

De overheid moet zich bezinnen op haar huidige rol in de cultuursector. Privatiseren biedt daarvoor tal van mogelijkheden, al is het absoluut geen wondermiddel om de rijksbegroting voor cultuur te ontlasten. Het prikkelt vooral tot cultureel ondernemerschap. Wetgeving, beleid en subsidie kunnen de particuliere markt nog intensiever reguleren en aansturen dan nu al gebeurt. Deze vernieuwing is nodig om de cultuursector dynamischer en flexibeler te maken. Goede randvoorwaarden zijn bij dit proces onontbeerlijk.

Steenhuis, P. (1999)

'Het nieuwe beschavingsoffensief'. In: *NRC Handelsblad*, 11 juni. Rick van der Ploeg brengt ideologie terug in het cultuurbeleid: het nieuwe socialistische ideaal van de multi-culturele samenleving. De nieuwe socialisten willen niet alleen allochtonen dichterbij Bach brengen, maar vooral de autochtonen dichterbij de cultuur van de allochtonen, aldus Steenhuis. De staatssecretaris vertelt er niet bij hoe het proces van cultuuruitwisseling zal verlopen.

Keizer, A.-G. (2000)

'Ze liegen ook zo slecht': een discoursanalyse van de uitgangspuntennotities voor het Nederlandse cultuurbeleid.

Doctoraalscriptie Bestuurskunde Universiteit Leiden.

Signatuur bibliotheek: 02-669

Hoe verhouden de uitgangspuntennotities van de staatssecretarissen Nuis en Van der Ploeg zich tot elkaar en tot de discursieve context van het Nederlandse cultuurbeleid?

Ploeg, R. van der (2000)

'De gevestigde orde in de kunst is niet altijd de beste'. In: *NRC Handelsblad*, 13 november. Staatssecretaris Van der Ploeg reageert op de totstandkoming van de cultuurnota en de felle reacties van betrokkenen op het proces.

Tilman, H. en J. Rodermond (2000)

'Paars beleid neemt steeds meer afstand van de realiteit'. In: *De Architect*, jrg. 31, nov., 26-33. Het architectuurbeleid verwijderd zich van de werkelijkheid, doordat de burger wordt gereduceerd tot consument. De politiek presenteert veel nota's, maar weinig analyse.

Wieldraaijer, E. (2000)

'Rick van der Ploeg: "Aan schaalvergroting ontkom je niet"'. In: *Bibliotheekblad*, jrg. 4, nr. 9, 6-7. Aandacht voor het overheidsbeleid met betrekking tot openbare bibliotheken.

Mertens, A. (2001)

'Het prijskaartje van literatuur'. In: *De Groene Amsterdammer*, nr. 1, 5. Signatuur bibliotheek: M01-210 Paars heeft de afgelopen jaren de vrije markt tot de toetssteen van de democratie gemaakt. De vraag die bij elke politieke beslissing wordt gesteld, is 'welk prijskaartje hangt eraan?' Dit geldt ook voor de vaste boekenprijs. Overwegingen bij de afschaffing daarvan.

Benko, A. (2002)

'Voortbouwen op paars?: politici over ruimte en wonen in het zicht van de verkiezingen (1)'. In: *BladNA*, jrg. 9, nr. 3, 6-7, 20. Een aantal Kamerleden blikt terug op de afgelopen vier jaar ruimtelijkeorderingsbeleid en werpt een blik vooruit. In de eerste aflevering: Adri Duivesteijn (PvdA) en Nelly

Verbugt (VVD). Ook een korte reactie van architecten. In de tweede aflevering: Ineke van Gent (GroenLinks), Pieter-Jan Biesheuvel (CDA) en Francisca Ravestein (D66), in *BladNA*, jrg. 9, nr. 4, 6-7.